

KRIMINALOMSORGEN

Bøteteneste som alternativ til subsidiaer fengselsstraff når boten ikke betales

Pilotprosjekt i Troms fylke
(Erfaringer fra 2015)

Evalueringsrapport av
Birgitte Langset Storvik

*Kriminalomsorgens utdanningscenter KRUS
Oslo, mai 2016*

FORORD

På oppdrag fra Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) har Kriminalomsorgens utdanningscenter (KRUS) skrevet en oppsummerende evalueringsrapport om bøtteneste. Bøtteneste ble innført som et pilotprosjekt for bosatte i Troms fylke med virkning fra 01.01.14. Ordningen innebærer at botlagte som ikke evner å betale boten, i stedet for å gjennomføre subsidiær fengselsstraff, kan søke om å utføre samfunnsnyttig tjeneste eller andre kriminalitetsforebyggende tiltak utenfor fengsel.

Rapporten er en oppfølgingsstudie etter foregående evalueringsrapport om bøtteneste (Storvik, 2015), som baserer seg på tall for hele 2014. Denne evalueringsrapporten tar for seg tall og erfaringer fra 2015, i tillegg til at den sier noe om arbeidsledernes funksjon i bøttenesten og ellers på friomsorgskontoret, med tanke på samarbeid internt.

Formålet med rapporten er å gi et kunnskapsgrunnlag for å vurdere forbedringer og eventuell videreføring og utvidelse av pilotprosjektet.

KRUS, mai 2016

Hans-Jørgen Brucker
Direktør

SAMMENDRAG

Bakgrunn: Bøteteneste ble innført som et pilotprosjekt i Troms fylke fra 01.01.14. Evalueringsrapporten er en oppfølgingsstudie etter en foregående evalueringsrapport om bøteteneste, som relaterer seg til erfaringer fra 2014 (Storvik, 2015). Denne rapporten tar i hovedsak for seg tall og erfaringer for perioden 01.01.15 til 31.12.15.

Hensikten med rapporten er å presentere erfaringer fra 2015 for å vurdere forbedringer og en eventuell videreføring og utvidelse av prosjektet.

Bøteteneste innebærer at botlagte som ikke evner å betale boten, i stedet for å gjennomføre subsidiær fengselsstraff, kan utføre samfunnsnyttig tjeneste eller andre kriminalitetsforebyggende tiltak utenfor fengsel. Formålet er å øke bruk av straff i samfunnet, frigi fengselsplasser og unngå gjeldsfengsel og sosial diskriminering. Innholdet i bøtetenesten består primært av samfunnsnyttig tjeneste. Pilotprosjektet administreres av Troms og Finnmark friomsorgskontor og gjelder kun for personer som er bosatt i Troms fylke.

Resultater: Av 107 bøtesaker i Troms fylke i 2015 mottok kriminalomsorgen 44 søknader om bøteteneste. 36 søknader ble innvilget. Sju søknader ble avslått som følge av at botlagte var utilgjengelige etter at de hadde søkt. Av 35 avsluttede saker gjennomførte 23 botlagte bøtetenesten fullt ut, én hadde flyttet, én fikk trukket sitt krav grunnet foreldelse av bøtene, én ville heller sone det resterende beløpet i fengsel og to valgte å betale den resterende del av boten. Sju botlagte avsluttet bøtetenesten ved at de unnlot å møte til avtaler og var utilgjengelige for friomsorgen. Disse sakene ble returnert til regionalt nivå for innkalling til bøtesoning.

Studien viser at det i 2015, som i 2014, ble brukt forholdsvis mye ressurser på en liten gruppe lovbrytere. Inntrykket er likevel at bøtetenesten gir en samfunnsnyttig gevinst. For det første er det gjennomført 1308, 5 timer bøteteneste, som tilsvarer 654 sparte fengselsdøgn. For det andre ser vi gode resultater av samfunnsnyttige oppdrag som botlagte utfører innenfor flere kommuner i Troms fylke. For det tredje gir botlagte jevnt over tilbakemeldinger om at de er fornøyd med å kunne gjøre opp for seg på denne måten, ved å gi noe tilbake til samfunnet i stedet for å sitte i fengsel. For det fjerde ser vi fordelene med at bøtetenesten også til en viss grad administrerer personer som er dømt til samfunnsstraff eller gjennomfører straff med elektronisk kontroll, hhv. 364 og 140 timer i 2015.

Friomsorgen bruker fortsatt noen ressurser på å spore opp botlagte som ikke har respondert på utsendte informasjonsskriv etter fristens utløp. Sporingsarbeidet har gitt marginal gevinst. Friomsorgen har imidlertid innført rutiner som letter arbeidet noe. Det er innledet tett samarbeid med Politiets utlendingsenhet, som gir tilbakemelding om status på utenlandske botlagte som friomsorgen ikke får tak i. Friomsorgen har også etablert et godt samarbeid med Statens innkrevingsentral, slik at nødvendig informasjon mottas raskt om hvorvidt bøter er betalt.

Få bøtesonere overføres direkte fra ubetinget fengselsstraff. Friomsorgen har tett samarbeid med Tromsø fengsel, men det kan synes som at det er lite kunnskap om bøteteneste i andre fengsler.

Den samfunnsnyttige tjenesten er stort sett gjennomført på en tilfredsstillende måte. Studien viser imidlertid at det er en liten økning av botlagte med rusproblemer. I tillegg er det mange botlagte som ikke møter til avtalt tid. Dette skaper usikkerhet, som ekstra ressurser og går på bekostning av andre botlagte. Friomsorgen strekker seg langt for å få botlagte gjennom bøtetjenesten. Syv saker er overført regionalt nivå for innkalling til fengsel, men studien viser at bare to har gjennomført den subsidiære fengselsstraffen. Det skyldes bl.a. manglende oppmøte ved innkalling og foreldelse av bøtene. Det kan derfor synes som at eventuelle brudd på vilkår for bøtetjeneste får liten konsekvens for botlagte.

Arbeidslederne som følger opp botlagte har håndverkerbakgrunn, noe som synes å være nødvendig med hensyn til å skaffe oppdragsgivere, vurdere botlagte for arbeidsplassering, følge dem opp på arbeid og vedlikeholde maskinparken. Det anses som en forutsetning at arbeidslederne har en god menneskelig innsikt og behandler botlagte med respekt. Botlagte som har besvart spørreskjemaene (n=13) er godt fornøyd med samarbeidet med friomsorgen. Det fremheves at de har hatt en god dialog med friomsorgen og at de to ansatte i kriminalomsorgen er «helt fantastiske».

Bøtetjenesten er sårbar ved at bare to personer følger opp de botlagte, og dette merkes spesielt ved sykdom. I perioder har bøtetjenesten blitt driftet av bare én arbeidsleder, og det går ut over antall personer som kan settes i arbeid og hyppigheten av kontroll på arbeidsplassen.

Etter at ny straffelov trådte i kraft 01.10.15 gjelder ny bestemmelse om at subsidiær fengselsstraff som hovedregel bare skal gjennomføres i tilfelle hvor lovbryteren har betalingssevne, men likevel unnlater å betale. Studien viser at innføring av ny straffelov så langt ikke har hatt noen innvirkning på målgruppen for bøtetjenesten. Dette synes dels å bero på manglende kunnskap om den nye bestemmelsen hos personer i politiet som har ansvar for å begjære fullbyrding av subsidiær fengselsstraff og dels som følge av at regelverket tolkes restriktivt. Innkalling til bøtesoning skjer i stor grad grunnet allmenne hensyn. Det er uvisst hvordan lovendringen i tiden fremover vil påvirke antall botlagte som innkalles til bøtesoning, men det kan synes som at dette vil få minimal innvirkning.

Troms og Finnmark friomsorgskontor er godt i gang med å drifte bøtetjenesten og de har inngått avtaler med en rekke oppdragsgivere i flere kommuner som har et bredt spekter med samfunnsnyttig tjeneste å tilby de botlagte. Det anbefales at pilotprosjektet i Troms fylke fortsetter. Det anbefales videre at pilotprosjektet utvides til en eller flere områder, der søknadsgrunnlaget er større og de botlagte befinner seg innenfor et mindre geografisk område. På den måten kan det testes ut en annen organisering innenfor friomsorgskontoret, og man kan få erfaring med eventuelle stordriftsfordeler.

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	7
1.1 Kort om bakgrunn	7
1.2 Formålet med evalueringsrapporten	7
1.3 Datakilder	8
1.4 Personopplysningslovens krav til behandling av personopplysninger	8
1.5 Tidligere evaluering	8
2. KORT OM BØTETJENESTE	9
2.1 Definisjon	9
2.2 Regelverk	10
3. PILOTPROSJEKTET I TROMS FYLKE	10
4. RESULTATER FRA 2015	11
4.1 Informasjonsskriv og søknader	11
4.2 Timetall og gjennomføringstid	12
4.3 Hvem gjennomfører bøteteneste?	13
4.4 Innhold i bøtetenesten	13
4.5 Ruskontroll og botlagte med rusproblemer	14
4.6 Unnlatt oppmøte	15
4.7 Samarbeid	16
4.7.1 Samarbeid med andre former for straffegjennomføring i samfunnet	16
4.7.2 Samarbeid med kommuner	16
4.7.3 Samarbeid med Statens innkrevingsentral (SI)	16
4.7.4 Samarbeid med Politiets utlendingsenhet (PU)	16
4.8 Resultater fra spørreskjema fra botlagte	17
4.8.1 Informasjon om muligheter for bøteteneste	17
4.8.2 Informasjon om innholdet i bøtetenesten og hva som var forventet	17
4.8.3 Hvor fornøyd er du med gjennomføringen av bøtetenesten?	17
4.8.4 Samarbeidet med friomsorgen under straffegjennomføringen	18
4.8.5 Har bøtestraff vært krevende å gjennomføre?	18
4.9 Arbeidslederne	18
5. DRØFTING OG ANBEFALINGER	20
5.1 Bøtetenesten i forhold til målgruppen og reduksjon i bruk av fengsel	20
5.2 Ressursbruk og økonomi	21
5.3 Søkermassen og virkemidler som kan øke søknadmengden	21
5.4 Konsekvenser bøtetenesten har for straffegjennomføring i samfunnet	23
5.5 Utfordringer ved bruk av rusmidler, manglende oppmøte og ruskontroll	23
	5

5.6 Datasystemet	25
5.7 Arbeidsledernes funksjon	25
5.8 Oppsummering og anbefalinger	25
6. KILDER OG LITTERATUR	27

1. INNLEDNING

1.1 Kort om bakgrunn

Bøteteneste som alternativ til subsidiær fengselsstraff når boten ikke betales ble innført ved lov 24. juni 2011 nr. 35 og trådte i kraft 01.01.14, jf. straffegjennomføringsloven¹ § 16 a. Ordningen er i første omgang et pilotprosjekt for bosatte i Troms fylke. Kriminalomsorgen region nord og Troms og Finnmark friomsorgskontor har ansvaret for gjennomføring av pilotprosjektet. Styringsgruppen til prosjektet består av assisterende direktør Jan Erik Sandli (leder), regiondirektør Jorid Midtlyng, leder NFF Rita Bråten, forbundsleder KY Knut Arne Svenkerud og sentralt hovedverneombud Mette Salicath.

Bøteteneste innebærer at botlagte som ikke evner å betale boten, i stedet for å gjennomføre subsidiær fengselsstraff, kan søke om å utføre samfunnsnyttig tjeneste eller andre kriminalitetsforebyggende tiltak utenfor fengsel. Dette gjelder etter at Statens innkrevingsentral har forsøkt å inndrive boten i tre år, og saken er sendt til kriminalomsorgen for fullbyrding av den subsidiære straffen.

1.2 Formålet med evalueringsrapporten

Denne evalueringsrapporten er en oppfølgingsstudie etter en foregående evalueringsrapport om bøteteneste (Storvik, 2015). I avsnitt 1.5 nedenfor gjengis hovedpunktene i sammendraget fra den rapporten. I denne evalueringsrapporten har vi dokumentert videre utviklingstrekk i bruk av bøteteneste i form av statistikk og vurdering av tallmateriale. I tillegg har vi sett nærmere på arbeidsledernes funksjon i bøtetenesten og ellers på friomsorgskontoret, med tanke på samarbeid internt. Samarbeid med straffegjennomføring med elektronisk kontroll (EK) og samfunnsstraff er en del av denne evalueringen.

Formålet med evalueringsrapporten er å gi et kunnskapsgrunnlag for å vurdere forbedringer og en eventuell videreføring og utvidelse av pilotprosjektet.

Rapporten gir først en kort innledning om bøteteneste. Deretter presenteres pilotprosjektet i Troms fylke, med tall og erfaringer fra 2015. Videre presenteres synspunkter fra botlagte (resultater fra spørreskjema). I siste kapittel presenteres noen drøftinger og anbefalinger det kan være nyttig å se nærmere på ved vurdering av videre drift av bøtetenesten.

---

¹ Lov 18. mai 2001 nr. 21.

1.3 Datakilder

Følgende datakilder er benyttet i evalueringen:

Foreliggende data

- Innhentet *statistisk materiale* fra KOMPIS.²
- Friomsorgens månedlige statusoppdateringer.

Data innhentet spesielt for undersøkelsen

- Jevnlig *kommunikasjon* med lokal prosjektleder (personlige møter, telefon og mail).
- *Samtaler* med lokal prosjektleder og to arbeidsledere som følger opp botlagte som gjennomfører bøtteneste. Målet med samtalene var å få en beskrivelse av hvordan ordningen fungerer i praksis, både positive erfaringer og spesielle utfordringer.
- *Observert* to kartleggingssamtaler mellom arbeidsleder og botlagte som har søkt om bøtteneste.
- *Observert* igangsetting av en bøtteneste.
- *Observert* transportering av botlagte og en samfunnsstraffdømt til arbeidsoppdrag.
- *Observert* botlagte under arbeid.
- *Observert* lagerlokalene til bøttenesten.
- Utarbeidet og innhentet svar på *spørreskjemaer* som ble utdelt til botlagte som avsluttet gjennomføring av bøttenesten i perioden januar til desember 2015 (se vedlegg 2). Skjemaet ble overlevert botlagte i forbindelse med avslutningssamtale med friomsorgen. Sammen med skjemaet fulgte et brev med orientering til botlagte om bl.a. undersøkelsen og formålet (se vedlegg 1). Skjemaet ble sendt til KRUS i lukket konvolutt. Formålet med spørreskjemaene var å belyse botlagtes opplevelse med gjennomføring av bøtteneste.

1.4 Personopplysningslovens krav til behandling av personopplysninger

Prosjektet er godkjent av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) den 15.05.14.

1.5 Tidligere evaluering

I evalueringsrapporten som baserer seg på data fra 2014 (Storvik, 2015) ble det fokusert på bøttenesten i forhold til målgruppen og reduksjon i bruk av fengsel, ressursbruk og økonomi, søkerandel, konsekvenser for andre former for straffegjennomføring i samfunnet samt en gjennomgang av hva som fungerte bra og hva som kunne forbedres for å få til en god bøtteneste.

---

² Kriminalomsorgens interne dataverktøy.

Resultatene i rapporten viser at det i oppstartfasen ble brukt forholdsvis mye ressurser på en liten gruppe lovbrutere (kun 35 iverksatte saker i løpet av 2014), men at bøtetenesten likevel ga uttrykk for å gi en samfunnsøkonomisk gevinst. Gjennomført bøteteneste utgjorde 781 dager sparte fengselsdøgn i 2014. Det vises også til gode resultater av samfunnsnyttige oppdrag som var utført av botlagte, samt fordelene ved at botlagte kunne gjøre opp for seg på en verdig måte. Tilbakemeldinger fra botlagte viser at samtlige var fornøyd med gjennomføringen.

Videre viser rapporten at friomsorgen brukte mye ressurser på å nå ut til de botlagte, både ved utsendelse av informasjon og i forbindelse med innkalling til kartleggingsamtale eller oppstart. Det ble også brukt mye ressurser på å finne ut hvorvidt bøter var betalt.

Rapporten viser at Troms fylke har etablert gode rutiner og inngått avtaler med mange arbeidsgivere. Det anbefales i rapporten at pilotprosjektet fortsetter i Troms fylke. I tillegg anbefales det at prosjektet utvides til en eller flere byer, der søknadsgrunnlaget er større og de botlagte befinner seg innenfor et mindre geografisk område.

2. KORT OM BØTETJENESTE

2.1 Definisjon

Bøteteneste innebærer at botlagte som ikke evner å betale bot fastsatt i dom, forelegg eller forenklet forelegg, kan søke om å gjennomføre den subsidiære fengselsstraffen i form av samfunnsnyttig tjeneste eller andre kriminalitetsforebyggende tiltak utenfor fengsel, jf. straffegjennomføringsloven § 16 a første ledd, jf. § 53 første ledd.³ Botlagte forplikter seg til å møte upåvirket av berusende eller bedøvende midler til fastsatt tid og sted for bøtetenesten, jf. straffegjennomføringsloven § 16 a tredje ledd, jf. § 53 første ledd.

Målgruppen for bøteteneste er botlagte i saker hvor påtalemyndigheten begjærer fullbyrdelse av subsidiær fengselsstraff, dvs. botlagte som etter gjentatte forsøk på innkreving fra Statens innkrevingsentral, ikke har betalt boten. Pilotprosjektet gjelder kun for botlagte som er bosatt i Troms fylke. Det er en forutsetning at botlagte samtykker i ordningen.

Ved gjennomføring av bøteteneste fastsetter kriminalomsorgen et *timetall* fra 2 til 180 timer og en *gjennomføringstid* fra 20 dager til 6 måneder, jf. straffegjennomføringsloven § 16 a andre ledd. Dersom flere lovbrudd pådømmes under ett (straffeloven § 79) kan timetallet settes inntil 270 timer og gjennomføringstiden inntil 9 måneder. En dag subsidiær fengselsstraff tilsvarer to timer bøteteneste.⁴ Antall pålagte timer skal fullføres i løpet av gjennomføringstiden.

Kriminalomsorgen fastsetter det nærmere *innholdet* i bøtetenesten, etter samme regler som gjelder for samfunnsstraff,⁵ jf. straffegjennomføringsloven § 16 a tredje ledd. Innholdet kan bestå av samfunnsnyttig tjeneste, program eller andre tiltak som er egnet til å motvirke ny

³ Se nærmere om bøtestraff og bøtesoning i evalueringsrapporten (Storvik, 2015).

⁴ Prop. 93 L (2010-2011) side 18 og utkast til forskrift om bøteteneste § 2 (ikke fastsatt).

⁵ Se straffegjennomføringsloven § 57.

kriminalitet. Føringer fra Justisdepartementet og KDI sier at bøttenesten som hovedregel skal bestå av samfunnsnyttig tjeneste.⁶

Når det gjelder saksgangen i saker om bøtteneste vises det til forrige evalueringsrapport (Storvik, 2015) kapittel 4.3.

2.2 Regelverk

Bestemmelser om bøtteneste fremgår av straffegjennomføringsloven § 16 a. KDI, Kriminalomsorgen region nord og Troms og Finnmark friomsorgskontor har under pilotperioden samarbeidet om å etablere utfyllende regelverk og rutiner for bøttenesten. Utkast til forskrift og retningslinjer med nærmere regler om bl.a. fastsetting av timetall, innhold, gjennomføring og avbrudd ble sendt fra KDI til Justisdepartementet høsten 2014. Reglene er per 01.04.16 ikke fastsatt.

Straffeloven 2005 trådte i kraft 01.10.15. Etter ny straffelov § 55, jf. straffeprosessloven § 456 andre ledd, skal subsidiær fengselsstraff bare gjennomføres i tilfelle hvor lovbryteren har evne til å betale boten eller allmenne hensyn tilsier det. Det betyr at subsidiær fengselsstraff som hovedregel ikke skal gjennomføres dersom botlagte ikke har betalingsevne, og kan medføre at antall personer som er aktuelle for bøtteneste vil bli redusert.

3. PILOTPROSJEKTET I TROMS FYLKE

Bøtteneste ble iverksatt som pilotprosjekt i Troms fylke med virkning fra 01.01.14. Prosjektet ble i første omgang gitt en tidsramme på ett år, men KDI bevilget penger til Kriminalomsorgen region nord for at prosjektet skulle fortsette i 2015.⁷ For 2015 fikk region nord tildelt driftsmidler gjennom det ordinære disponeringsskrivet på kr. 2,7 millioner kroner.

Prosjektet ledes av en seniorrådgiver i Kriminalomsorgen region nord. Prosjektet følges opp av en lokal prosjektleder ved Troms og Finnmark friomsorgskontor i 50 % stilling og to arbeidsledere i 100 % stilling. Det leies et garasjeanlegg i nærheten av friomsorgskontoret hvor arbeidsutstyr blir oppbevart. En rekke arbeidsklær og utstyr er kjøpt inn. Det leases en bil, tilhenger og diverse maskiner (snøfreser, gressklipper m.m.).

---

⁶ Prop. 93 L (2010-2011) side 19 og utkast til forskrift om bøtteneste § 3 (ikke fastsatt) og rapport fra Kriminalomsorgsdirektoratet 30.06.14 side 2.

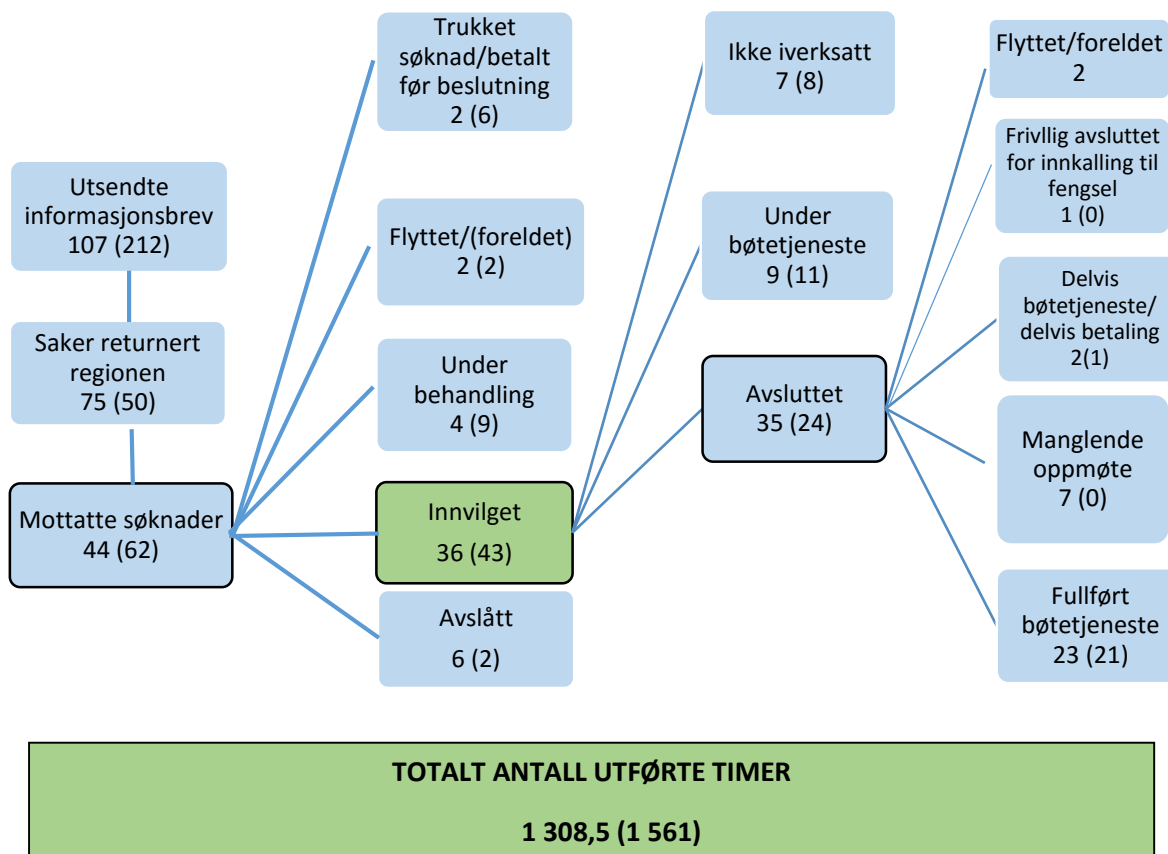
⁷ Det er satt av tilsvarende driftsmidler for 2016.

4. RESULTATER FRA 2015

I dette kapittelet presenteres resultater om bøtetenesten i 2015 fra Troms og Finnmark friomsorgskontor.

4.1 Informasjonsskriv og søknader⁸

Tabell 1. Statistikk over bøtetenesten i Troms fylke i perioden 01.01.15 til 31.12.15 (Tallene i parentes er for 2014)

Fra 01.01.15 til 31.12.15 ble det sendt ut 107 informasjonsbrev om bøteteneste med søknadsskjema til alle botlagte personer bosatt i Troms fylke. Bøtene gjaldt totalt 269 krav med et utestående beløp på 1 416 659 kroner og 2 527 subsidiære fengselsdøgn. Sammenliknet med 2014 er det en nedgang i antall informasjonsbrev som ble sendt ut, men dette kan skyldes at det i 2014 ble overført en del saker fra 2013 som ble liggende i påvente av innføring av bøtetenesten. 75 bøtesaker ble returnert til Kriminalomsorgen region nord for innkalling til fengsel. Det gjaldt personer som friomsorgen etter lang tid ikke hadde oppnådd kontakt med, eller som de la til grunn ikke ville fremme søknad om bøteteneste. Flere hadde betalt boten i sin helhet og noen hadde flyttet ut av Troms fylke, slik at det ikke var aktuelt å

⁸ Tallene er hentet fra KOMPIS og Troms og Finnmark friomsorgskontors oversikt over saksfremdrift for søknader til bøtetenesten 2015.

søke om bøteteneste. Blant disse var også utenlandske statsborgere, som hadde forsvunnet fra mottak eller blitt uttransportert til eget hjemland.

Kriminalomsorgen mottok 44 søknader. Av de mottatte søknadene var det to som trakk søknaden, da de heller ønsket å betale, og to søkere var uaktuelle for bøteteneste fordi de hadde flyttet/skulle flytte ut av Troms fylke. Per 31.12.15 var fire søknader under behandling og 36 søknader innvilget.⁹ Seks søknader ble avslått i 2015. Årsaken til avslagene var at friomsorgen ikke oppnådde kontakt med botlagte etter at søknad var mottatt. Fire av dem hadde allerede fått innvilget søknaden, men vedtakene ble omgjort grunnet manglende kontakt etter innvilget søknad.¹⁰ (I KOMPIS står det registrert at 13 saker ble avslått i 2015. Sju av avslagene gjelder iverksatte saker som ble omgjort til avslag grunnet manglende kontakt med botlagte. I tabell 1 ovenfor er disse sju sakene lagt inn under kategorien avsluttet grunnet manglende oppmøte, da dette anses for å være en mer korrekt betegnelse.)

Per 31.12.15 var sju innvilgede saker ikke iverksatt, ni var under bøteteneste og 35 var avsluttet.¹¹ En av sakene ble avsluttet fordi botlagte flyttet ut av Troms fylke, mens en annen ble avsluttet fordi bøkene var foreldet (kravet fra Statens Innkrevingsentral ble trukket). En botlagt valgte å avslutte for å innkalles til fengsel. Vedkommende var lite samarbeidsvillig og slet med å etterleve de avtaler som ble gjort. For å unngå en bruddsak valgte han selv å trekke seg fra bøtetenesten. To avsluttet bøtetenesten ved å betale siste rest av boten. Sju av de iverksatte sakene ble avsluttet fordi friomsorgen ikke oppnådde kontakt med dem. De hadde gjennomført fra null til 110 timer bøteteneste før avslutning. Av de avsluttede sakene var det 23 som gjennomførte bøtetenesten fullt ut.

Totalt er det gjennomført 1 308,5 timer bøteteneste i 2015. Det tilsvarer 654 fengselsdøgn (1,7 fengselsplasser gjennom et helt år med 94 % belegg).

4.2 Timetall og gjennomføringstid

Av alle sakene som ble avsluttet etter fullført bøteteneste i 2015, ligger antall gjennomførte timer bøteteneste per botlagt fra fem til 132 timer. De fleste botlagte (14) gjennomførte under 50 timer hver.

Tabell 2. Antall gjennomførte timer per botlagt (av avsluttede saker etter fullført bøteteneste i 2015) N=23

	Under 50 timer	50 - 100 timer	100 - 150 timer	Totalt
Antall	14	6	3	23

Gjennomføringstiden er på én til ti måneder. De fleste (12) har en gjennomføringstid på ca. én måned.

⁹ Tre av disse gjaldt søknader som var mottatt i 2014.

¹⁰ Tre av de omgjorte sakene ble opprinnelig innvilget i 2014.

¹¹ Seks av de avsluttede sakene ble iverksatt i 2014.

Tabell 3. Gjennomføringstid per botlagt (av avsluttede saker etter fullført bøteteneste i 2015)
N=23

	1 mnd.	2 mnd.	3 mnd.	5 mnd.	6 mnd.	7 mnd.	9 mnd.	10 mnd.	Totalt
Antall	12	3	2	1	1	2	1	1	23

4.3 Hvem gjennomfører bøteteneste?

Alderen på dem som har avsluttet etter fullført bøteteneste i 2015 strekker seg fra 23 til 60 år. Den største andelen (8) befinner seg i aldersgruppen 30 – 39 år.

Tabell 4. Alder (av avsluttede saker etter fullført bøteteneste i 2015) N=23

	Under 20 år	20-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	Over 60 år	Totalt
Antall	0	5	8	6	3	1	23

Tre *kvinner* gjennomførte bøteteneste i 2015. Arbeidslederne har ikke opplevd det som spesielt utfordrende å arbeidsplassere kvinnelige botlagte kontra menn.

Det var kun én *utenlandsk statsborger* som gjennomførte bøteteneste i 2015. Det ble sendt ut informasjonsbrev til flere utlendinger, men mange av disse kom i retur grunnet ukjent adresse.

4.4 Innhold i bøtetenesten

I likhet med 2014, har de som gjennomførte bøteteneste i 2015, kun fått tilbud om å utføre *samfunnsnyttig tjeneste*, ikke andre kriminalitetsforebyggende tiltak. Dette er i tråd med føringer fra Justis- og beredskapsdepartementet og KDI.¹²

Troms og Finnmark friomsorgskontor har inngått avtaler med flere kommuner og frivillige organisasjoner, som tilbyr ulike oppdrag. Arbeid er utført på følgende steder:

- Røde Kors Tromsø (renovering av bygningsmasser og vedlikehold på uteområder).
- Tromsø kommune (diverse vedlikeholdsarbeid, herunder gressklipping).
- Fontenehuset i Tromsø (renovering av bygningsmasser og vedlikehold på uteområder).
- Mitra vernet bedrift (vaskeri, palle- og stikkverksted m.m.) Disse mottar ikke volds- og sedelighetsdømte.
- Troms idrettskrets, herunder Fløyhallen (bl.a. vasking av garderober og tribuner pluss malearbeid), Tu IL Arena (rydding og søppelplukking) og Tromsø golfpark (vedlikehold av golfbane).
- Arbeidslaget Harstad kommune (forefallende oppdrag, herunder malt gapahuker på tursti).

¹² Prop. 93 L (2010-2011) side 19 og utkast til forskrift om bøteteneste § 3 (ikke fastsatt) og rapport fra Kriminalomsorgsdirektoratet 30.06.14 side 2.

- Røde kors Harstad (miljøarbeid i sosiale grupper og vedlikehold av Røde Kors-huset).
- INKO Harstad, vernet kommunal virksomhet (sykkelverksted og trykkeri).
- Frivillighetssentralen i Lenvik kommune (drift av flerkulturell kafe).
- Nortro Nordreisa vernet bedrift (produksjon av oljelenser).

Domfelte tilbys som hovedregel arbeid på dagtid (09.00 – 15.00), fordi ansatte i bøtetenesten har arbeidstid på dagtid. I de tilfeller botlagte er i ordinært arbeid eller studerer på dagtid er det botlagtes ansvar å skape tid til å gjennomføre bøtetenesten. Unntak gjøres der eksterne samarbeidspartnere kan stille med ressurser utenom ordinær arbeidstid.

I 2016 inngikk Troms og Finnmark friomsorgskontor en samarbeidsavtale med Tromsø kirkelige fellestråd. De forvalter alt av kirkelig eiendom i Tromsø kommune, herunder 22 kirkegårder, og vil nok kunne tilby en rekke oppdrag egnet for bøtetenesten.

4.5 Ruskontroll og botlagte med rusproblemer

Hjemmelsgrunnlaget for ruskontroll av botlagte har vært noe uklart. I Prop. 105 L (2015-2016) fremmes forslag om en henvisning i straffegjennomføringsloven § 16 a til straffegjennomføringsloven § 56 andre og tredje ledd (om ruskontroll ved samfunnsstraff), slik at man får en klar hjemmel for å foreta ruskontroll. Lovforslaget er ikke vedtatt per 01.05.16.

Arbeidslederne har tatt noen utåndingsprøver av personer de vet har et alkoholproblem, både i form av stikkprøver og ved mistanke om alkoholpåvirkning. Det har ikke blitt tatt noen urinprøver av botlagte. Arbeidslederne har ikke fått noen opplæring i å ta urinprøver, og det foreligger ingen retningslinjer om hvor eller hvordan dette skal utføres. Arbeidslederne har lenge etterlyst kurs i tegn og symptomer, slik at de lettere kan fange opp hvorvidt botlagte møter beruset. Et slikt kurs ble gjennomført i mars 2016.

Det er sjeldent at botlagte møter beruset på arbeid. Arbeidsledernes erfaring tilsier at botlagte heller ringer og melder seg syk. I de tilfellene det har vært mistanke om rusing, blir det reagert med muntlig advarsel, avvisning fra arbeidsplassen og beskjed om å møte igjen på et senere tidspunkt i edru tilstand. Botlagte som er blitt konfrontert med at de er beruset, har alltid innrømmet dette overfor arbeidslederne, og aksepterer at de ikke kan utøve bøteteneste i en slik tilstand.

Ut fra forarbeidene var det forventet at målgruppen for bøteteneste ville være preget av personer med alvorlige rusproblemer, ikke sjeldent kombinert med psykiske lidelser, som kunne være lite motiverte for å gjennomføre bøteteneste.¹³ Det følger av tidligere evalueringsrapport (Storvik, 2015) at hovedtyngden av dem som gjennomførte bøteteneste i 2014, ikke var i samsvar med ovennevnte forventninger. Arbeidsledernes inntrykk var at få var rusavhengige og ingen hadde merkbare psykiske lidelser. De fleste var arbeidsføre og motivert for arbeid, møtte til avtaler og gjennomførte oppdragene på en tilfredsstillende måte. Friomsorgen opplyser at de botlagte også i 2015 gjennomgående har gjort en tilfredsstillende jobb under bøtetenesten, men at det har vært en økning i klienter med rusproblemer. For denne gruppen etableres ekstra oppfølging i form av hyppigere kontroll ved arbeidsplassen i

¹³ Se Prop.93 L (2010-2011) side 27.

løpet av dagen. Dette lar seg imidlertid ikke gjøre når botlagte er sysselsatt langt unna Tromsø. Da er friomsorgen avhengig av at kontaktpersonene følger opp disse og gir tilbakemelding til friomsorgen ved uregelmessigheter.

Friomsorgen opplyser at en utfordring med sysselsetting av rusmisbrukere, i tillegg til at de ikke møter til avtalt tid, kan være at enkelte har lav arbeidskapasitet. Det kan virke demotiverende for de øvrige i arbeidslaget, og det hender at de andre botlagte klager over slett arbeidsmoral.

4.6 Unnlatt oppmøte

Arbeidslederne opplever at mange av de botlagte ikke møter til avtalt tid. Totalt ble det avlyst 254 avtaler i 2015. For enkelte utgjorde dette mange planlagte arbeidstimer. En av de botlagte avlyste totalt 156 planlagte timer mens en annen avlyste 110 planlagte timer. Det kan være flere forklaringer på manglende oppmøte, som forsovelse, legetime, sykdom etc.

Det har ikke blitt avkrevet legeerklæring ved manglende oppmøte grunnet sykdom.

Arbeidslederne er svært tålmodige med klientene, og strekker seg langt for å få dem til å utføre de planlagte timene. Hvis botlagte ikke møter til avtalt tid, forsøker arbeidslederen å ta kontakt per telefon eller SMS og avtaler et nytt oppmøtetidspunkt. Noen ganger er botlagte utilgjengelig, og arbeidslederne må flere ganger innkalle til nye tidspunkt. Dersom det ikke oppnås kontakt etter ca. tre forsøk på telefon, sender friomsorgen et brev til botlagte. Dersom botlagte ikke tar kontakt innen 14 dager etter at brevet er sendt, blir vedtaket om bøteteneste omgjort til avslag. Saken returneres til Kriminalomsorgen region nord, og vedkommende innkalles etter noen dager til soning av subsidiær fengselsstraff. Dette er å anse som brudd på vilkår etter straffegjennomføringsloven § 16 a femte ledd, og gjaldt sju personer i 2015.

Det hender også at botlagte unnlater å møte fordi de ønsker å betale resten av boten. Botlagte har i slike tilfelle blitt bedt om å fremvise kvittering for betalte bøter. Flere av disse sakene har blitt hengende i systemet i lang tid, fordi boten aldri har blitt betalt. Bare unntaksvis har botlagte fremlagt dokumentasjon på betaling. Disse sakene har vært svært ressurskrevende for friomsorgen, i form av stadige henvendelser til Statens innkrevingsentral med spørsmål om hvorvidt boten er betalt. Når bøtetenesten har oppnådd kontakt med botlagte har det vært ulike forklaringer på manglende betaling, og det kan oppfattes som en trenering av saken. Som følge av dette ble praksis endret våren 2015. Friomsorgen krever nå at botlagte som ønsker å betale boten må trekke sin søknad om bøteteneste. Deretter blir saken omgjort til avslag og saken returneres til Kriminalomsorgen region nord for innkalling til gjennomføring av subsidiær fengselsstraff dersom boten ikke blir betalt. Dette letter saksbehandlingen ved at bøtetenesten får saken ut av systemet, og friomsorgen slipper å bruke ressurser på å undersøke om boten er betalt. Samtidig får botlagte et press på seg ved at han blir innkalt til gjennomføring av subsidiær fengselsstraff hvis han ikke betaler boten.

4.7 Samarbeid

4.7.1 Samarbeid med andre former for straffegjennomføring i samfunnet

Bøttenesten har i 2015 i tillegg administrert 364 timer samfunnsstraff¹⁴ og 140 timer sysselsetting for domfelte på EK.¹⁵ Lokal prosjektleder opplyser at samarbeidet internt på kontoret fungerer bra. Bøttenesten regulerer inntak fra samfunnsstraff og elektronisk kontroll når det er restkapasitet, og administrerer i hovedsak domfelte det er vanskelig å plassere innenfor samfunnsstraff og EK. Arbeidsleder fremhever fordelene med at de som er på EK og samfunnsstraff har strengere rammer rundt sysselsettingen enn de som er på bøtteneste, og at dette virker positivt inn på miljøet, i tillegg til at arbeidsprosjektene lettere blir dratt i havn.

4.7.2 Samarbeid med kommuner

Friomsorgen har inngått skriftlige samarbeidsavtaler med de største kommunene i Troms fylke; Tromsø, Harstad, Nordreisa, Lenvik, Kalsøy, Dyrøya, Sørøya, Dyreid og Bardu kommune.

Arbeidslederne gir uttrykk for at samarbeidet fungerer bra i de fleste kommuner. Det er opprettet kontaktpersoner som sørger for den daglige oppfølgingen av de botlagte i kommuner utenfor Tromsø og gir tilbakemelding til friomsorgen ved eventuelle uregelmessigheter. Friomsorgen opplever imidlertid at kontaktpersoner i små kommuner innehar mange roller og har et bredt arbeidsfelt, som kan medføre at bøttenesten havner noe ned på prioriteringslistene.

I de fleste saker blir botlagte sysselsatt i den kommunen de er bosatt. Unntaksvis har dette ikke latt seg gjøre. Friomsorgen forsøker da å tilby sysselsetting i en annen kommune, men det kan skape utfordringer for botlagte grunnet lang og kostbar reisevei.

4.7.3 Samarbeid med Statens innkrevingsentral (SI)

Lokal prosjektleder opplyser at samarbeidet med Statens innkrevingsentral har fungert veldig bra i 2015. Informasjonsutvekslingen går fort, og friomsorgen får den informasjonen de har behov for. KDI fortsetter arbeidet med felles dataløsning for SI og politiet, slik at friomsorgen på en enkel måte kan finne ut hvorvidt bøter er betalt. Dette vil være påkrevet ved en eventuell landsdekkende ordning.

4.7.4 Samarbeid med Politiets utlendingsenhet (PU)

Kriminalomsorgen har innledet et samarbeid med Politiets utlendingsenhet (PU), og utveksler jevnlig informasjon fra kriminalomsorgen om botlagte friomsorgen ikke får tak i. Mange av sakene returneres til Kriminalomsorgen region nord som følge av at botlagte har flyttet ut av Troms fylke, forsvunnet fra mottak, er uten fast bopel eller uttransportert til hjemlandet. Det

---

¹⁴ Se straffeloven kapittel 8.

¹⁵ Straffegjennomføring med elektronisk kontroll, jf. straffegjennomføringsloven § 16 andre ledd.

viser seg at en stor andel har forlatt landet for lang tid tilbake, og det kan spørres hvorfor påtalemyndigheten begjærer fullbyrdelse av subsidiær fengselsstraff i disse sakene.

4.8 Resultater fra spørreskjema fra botlagte

De som avsluttet bøtetenesten i perioden januar til desember 2015 ble forespurt om å delta i en spørreundersøkelse. Spørreskjema (se vedlegg 1) ble utdelt i forbindelse med avslutningssamtale med friomsorgen. Det var frivillig å svare på spørsmålene. Svarene gir oss et refleksjonsgrunnlag og en indikasjon på noen av de botlagtes opplevelse av ordningen. Av 23 botlagte som avsluttet bøtetenesten i 2015 har 13 svart på undersøkelsen.

Den første delen av spørreundersøkelsen omhandler bakgrunnsdata om de botlagte (spørsmål 1-8). De resterende spørsmålene tar for seg botlagtes erfaringer med bøtetenesten (spørsmål 9-21). Det var åpning for at botlagte kunne komme med utfyllende kommentarer i tillegg til svaralternativene, fordi det gir mer nyanserte synspunkter om bøtetenesten.

4.8.1 Informasjon om muligheter for bøteteneste

De fleste (10 av 13) oppgir at de fikk informasjon om bøtetenesten gjennom brev fra kriminalomsorgen. En fikk informasjon i fengslet, en hos NAV og en av advokat.

4.8.2 Informasjon om innholdet i bøtetenesten og hva som var forventet

Informasjon om innholdet i bøtetenesten og hva som var forventet av botlagte ble gitt i brev fra kriminalomsorgen og i forbindelse med kartleggings- og oppstartsamtale. Av 13 svar var alle veldig fornøyd (7) eller fornøyd (6) med informasjonen som ble gitt. Ingen var litt fornøyd eller ikke fornøyd.

4.8.3 Hvor fornøyd er du med gjennomføringen av bøtetenesten?

Ved spørsmål om hvor fornøyd de var med gjennomføringen av bøtetenesten, ga de fleste respondenter svært god skåre. Av 13 svar var åtte veldig fornøyd og fire fornøyd med gjennomføringen. Bare én svarte at han var litt fornøyd mens ingen svarte at de ikke var fornøyd. Flere synes bøtetenesten er en fin måte å få gjort opp for seg på. Følgende utsagn kom om hva som var positivt:

«Bra miljø og bare hyggelige folk.»

«Takk for muligheten til å kunne gjøre dette i stedet for soning.»

«Det var godt å hjelpe Røde Kors.»

«Komme seg ut, være sosial, treffe nye folk osv.»

«Kunne utføre samfunnsmessig tiltak.»

«Kjente de fleste som var der.»

«Bra tiltak i stedet for fengsel.»

«Fikk bra utstyr/arbeidsklær.»

«Arbeidet har vært inspirerende for meg. Føles riktig å gi til samfunnet i stedet for soning. Håper at flere kan benytte seg av dette, og heller være en ressurs i samfunnet.»

Én person trakk fram som negativt at det var slitsomt å «stå opp om morran». En annen trakk fram at det kunne vært bedre tilrettelagt for folk i distriktene.

4.8.4 Samarbeidet med friomsorgen under straffegjennomføringen

Tilbakemeldingene om hvor fornøyd de var med samarbeidet med friomsorgen under straffegjennomføringen, er bare positive. Av 13 svar var 10 veldig fornøyd og tre var fornøyd. Ingen var litt fornøyd eller ikke fornøyd. Noen formulerte det slik:

«Hyggelige folk.»

«De har vært helt enestående.»

«Må bare nevne at de to ansatte i kriminalomsorgen i Tromsø har vært helt fantastiske. Takket være de har dette gått, og de har vært forståelsesfulle og hjelpsomme.»

«Hadde ordentlig dialog, så man kunne gjennomføre bøtetenesten selv om man har vært mye syk og har hatt fast jobb i tillegg.»

«Har vært god kommunikasjon.»

4.8.5 Har bøtStraff vært krevende å gjennomføre?

Det var delte meninger i spørsmålet om bøtStraff var krevende å gjennomføre. Flertallet syntes ikke det var krevende. Av 12 svar var seks helt uenig i at det var krevende. Fem respondenter var delvis enig. Følgende uttales:

«Som å gå på vanlig arbeid.»

Bare én var helt enig i at gjennomføringen var krevende, uten nærmere kommentarer.

4.9 Arbeidslederne

Bøtetenesten følges opp av to arbeidsledere i 100 % stilling. De har begge erfaring som håndverkere/arbeidsledere i industritjenesten og har arbeidet i fengsel.

Arbeidslederne har arbeidstid fra 08.00 til 15.30. Arbeidsoppgavene består i grove trekk av saksbehandling, oppfølging av botlagte og vedlikehold av maskinparken. Det er arbeidslederne som gjennomfører kartleggingssamtaler og kommer med anbefaling før sakene sendes til friomsorgsleder og jurist for endelig avgjørelse. De fordeler egnet arbeid til de botlagte, innkaller til oppstartmøter og følger dem opp ved at de møter ved oppstart første arbeidsdag og leverer ut arbeidsklær og verktøy. De kommer også innom arbeidsplassen i løpet av dagen til dem som er sysselsatt i nærheten av Tromsø. Videre er arbeidslederne med på å skaffe arbeidsoppdrag og inngå samarbeidsavtaler med oppdragsgivere.

Arbeidslederne starter på jobb en time før og en halvtime etter at botlagte sysselsettes, slik at det blir noe tid til å ordne praktiske ting. Tjenestetelefonen legger de igjen på jobb, slik at det ikke blir noen kommunikasjon med botlagte utenom arbeidstid.

Bortsett fra at arbeidslederne har gjennomført kurs i tegn og symptomer, har de ikke fått noen særskilt opplæring rettet mot bøtjetjeneste. Det gis uttrykk for at det ikke har vært noe spesielt behov for dette. Det eneste måtte være i forbindelse med journalføring, som de ikke er vant med fra før. Det kan være vanskelig å vite hva som skal skrives ned i journalen og hvordan. Det meste av læringen i jobben har skjedd gjennom erfaring. Samtidig trekkes det frem fordelene med relevant arbeidserfaring. Tidligere erfaring gjennom arbeidsledelse trygger kontakten med de botlagte. Det er også en stor fordel med håndverkerbakgrunn, både ved at det er lettere å finne aktuelle oppdragsgivere, vurdere de botlagte til egnet arbeid, følge dem opp underveis og vite hva som må kjøpes inn av utstyr samt vedlikeholde maskinparken. En svært god oppfølging av lokal prosjektleder fremheves, og at det er mye fokus på at de skal ha en best mulig arbeidsdag.

En av de største utfordringene i arbeidet for arbeidslederne er å vurdere botlagte under kartleggingssamtalene. Det kan særlig være vanskelig å vurdere hvorvidt rusmisbrukere er egnet, og det kan være fordelaktig å gjøre noe bakgrunnsøk i slike saker og ikke bare bygge vurderingen på opplysninger fra botlagte. Til tross for denne utfordringen er det erfaringsmessig viktig at kartleggingssamtalene utføres av arbeidslederne og ikke sosionomer ved kontoret. Fordelen med at arbeidslederen er med i hele prosessen, er at de blir kjent med botlagte når de skal finne egnet arbeid og følge vedkommende opp under gjennomføringen.

Møtene med botlagte har stort sett vært hyggelige og det er en god dialog. Det har ikke vært noen truende eller andre negative episoder. Svarene fra spørreundersøkelsen fra botlagte underbygger dette, ved at arbeidslederne får svært gode tilbakemeldinger når det gjelder samarbeid med friomsorgen, se kapittel 4.8.4 ovenfor. Viktigheten av å behandle botlagte med respekt fremheves, samt å vise menneskelig forståelse og ikke innta en ovenfra og ned holdning. Slik oppnår man best mulig relasjon til vedkommende.

Med bare to ansatte arbeidsledere er ordningen med bøtjetjeneste svært sårbar, særlig ved sykdom, da det har vært vanskelig å sette inn vikar. I slike perioder må én arbeidsleder stort sett drifte bøtjetjenesten alene. Det har gått på bekostning av antall personer man kan sette i arbeid, samt hyppigheten av kontroll og oppfølging på de ulike arbeidsplassene.

5. DRØFTING OG ANBEFALINGER

Formålet med bøtjetjenesten er å øke bruk av straff i samfunnet, frigi fengselsplasser og unngå gjeldsfengsel og sosial diskriminering. I dette kapittelet drøftes hvorvidt formålet er oppnådd og noen anbefalinger. Rapporten har til hensikt å vurdere om prosjektet bør videreføres og utvides. Drøftingen gjelder de samme punktene som fremgår i evalueringsrapporten som omhandler data fra 2014 (Storvik, 2015). I tillegg drøftes arbeidsledernes funksjon. Antall personer som har iverksatt og avsluttet bøtjetjenesten er begrenset, slik at det er et relativt lite erfaringsgrunnlag å bygge på.

5.1 Bøtjetjenesten i forhold til målgruppen og reduksjon i bruk av fengsel

Alle de 36 botlagte som er innvilget bøtjetjeneste i 2015 gjelder personer som er bosatt i Troms fylke, hvor påtalemyndigheten har begjært fullbyrdelse av subsidiær fengselsstraff. De faller således innenfor målgruppen for pilotprosjektet.

Det er uvisst om endringen i straffeloven og straffeprosessloven om at subsidiær fengselsstraff som hovedregel bare skal gjennomføres når lovbryteren har evne til å betale boten, vil medføre at antall personer som er aktuelle for bøtjetjeneste blir redusert. Det har ikke kommet noen retningslinjer fra Riksadvokaten vedrørende lovendringen, og praksis rundt begjæring om bøtesoning er varierende. Ved henvendelse til flere politidistrikt i landet var lovendringen ukjent, mens andre politidistrikt tolker regelverket restriktivt. Ved Oslo politidistrikt har én av politijuristene fått ansvar å vurdere om det skal begjæres fullbyrdelse av subsidiær fengselsstraff. Det opplyses at flertallet av sakene der botlagte ikke har betalingsevne fortsatt blir sendt til begjæring om bøtesoning, fordi allmenne hensyn tilsier det. Dette gjelder som regel personer som er botlagt for mange forhold (f.eks. flere tilfelle av promillekjøring) eller hvor det er høye bøtesatser grunnet relativt alvorlige straffbare forhold. Oslo politidistrikt unnlater bare unntaksvis å begjære bøtesoning, f.eks. hvis det gjelder mindre alvorlige forhold (f.eks. bruk av narkotika eller urinering) som er begått langt tilbake i tid.

Det synes som det etter at lovendringen trådte i kraft ikke har skjedd noen merkbar endring i praksis rundt begjæring om fullbyrdelse av subsidiær fengselsstraff i Troms fylke. Så langt er det en markant økning i antall bøtesaker oversendt til Kriminalomsorgen region nord i 2016 sammenliknet med samme tid i 2015.¹⁶ Ved henvendelse til Troms politidistrikt i mars 2016, var endringen i regelverket ukjent.

Med bakgrunn i dette vil det nok ta noe tid før det innføres rutiner som eventuelt vil påvirke målgruppen for bøtjetjeneste, så lenge regelverket er ukjent for flere av dem som har ansvar for å begjære innkalling til gjennomføring av subsidiær fengselsstraff. Samtidig kan det ut fra den praksis som er innført enkelte steder se ut til at lovendringen uansett ikke vil få noen vesentlig innvirkning på antall personer som begjæres innkalt til bøtesoning, idet allmenne hensyn tilsier at en stor andel botlagte må gjennomføre subsidiær fengselsstraff til tross for manglende betalingsevne.

---

¹⁶ Den 31.03.16 var det sendt ut 41 informasjonsbrev til botlagte. På samme tid i 2015 var det sendt ut 18.

Når vi ser på *reduksjon i bruk av fengsel* i Troms fylke, kan det vises til at totalt antall utførte timer bøteteneste i 2015 var 1308,5. Dette tilsvarer 654 sparte fengselsdøgn (1,7 fengselsplasser gjennom et helt år med 94 % belegg). Sammenliknet med 2014 er det en liten nedgang, da antall timer bøteteneste utgjorde 781 sparte fengselsdøgn. Dette kan ha en sammenheng med at det ble overført en del saker fra 2013 som ble liggende i påvente av innføring av bøtetenesten, som igjen medførte et høyere antall søknader og innvilgelser i 2014.

12 personer var registrert med *bøtesoning* i Troms fylke i 2015, til sammen 232 dager, men bare tre av dem var innenfor målgruppen for bøteteneste. En av dem som var innenfor målgruppen fikk avslag på søknad om bøteteneste i 2014, mens de to andre valgte å gjennomføre bøtene i fengsel.¹⁷ Av de øvrige var det fem som gjennomførte bøtesoningen ved behandlingsinstitusjon etter straffegjennomføringsloven § 12, mens fire av dem som gjennomførte bøtesoning i fengsel, ikke hadde bopel i Troms fylke.

5.2 Ressursbruk og økonomi

Hvis vi legger til grunn at ca. 70 % av de 654 subsidiære fengselsdøgnene ville ha vært gjennomført i avdeling med lavere sikkerhetsnivå og 30 % i avdeling med høyt sikkerhetsnivå, utgjør sparte utgifter i overkant av 1,2 millioner kroner. (Gjennomsnittlig driftsutgift for ett fengselsdøgn i fengsel med lavere sikkerhetsnivå er beregnet til ca. 1 600 kroner og ca. 2 500 kroner i fengsel med høyt sikkerhetsnivå).¹⁸ Driftsutgifter for bøtetenesten i 2015 utgjorde 2,7 millioner kroner.

Selv om de sparte utgiftene ikke overstiger driftsutgiftene, kan ordningen likevel forsvares ved samfunnsøkonomiske fordeler. I tillegg til at fengselsplasser frigis, unngår man gjeldsfengsel og sosial diskriminering.¹⁹ De botlagte kan gjøre opp for seg på det som av flere oppfattes som en verdig måte, de får arbeidstrening og sosialt fellesskap. Samtidig får de gitt noe tilbake til samfunnet i stedet for å være en økonomisk belastning ved å sitte i fengsel. Verdien av 1308,5 timer utført arbeid er også utelatt i ovennevnte regnestykke. I tillegg har bøtetenesten driftet en del timer samfunnsstraff og straffegjennomføring med elektronisk kontroll gjennom driftsmidlene, hhv. 364 og 140 timer.

5.3 Søkermassen og virkemidler som kan øke søknadsmengden

Av 107 mottatte bøtesaker i Troms fylke i 2015 var det 44 som søkte om bøteteneste. Styringsgruppa vurderer dette som tilfredsstillende.²⁰ Blant de som ikke søker, er det mange som ikke er aktuelle for bøteteneste, f.eks. grunnet flytting ut av Troms fylke. Noen velger å betale boten eller inngå avtale om betalingsordning når de får informasjonsbrev. Det kan derfor synes som at bøteteneste har bevart den subsidiære straffens funksjon som betalingspressmiddel.

---

¹⁷ Kilde: Kristin Wosnitza Moberg ved Tromsø fengsel.

¹⁸ Jf. Meld St.12 (2014-2015) side 14. Tallene er beregnet for 2013.

¹⁹ Se Prop. 93 L side 11.

²⁰ Se referat fra styringsgruppemøte 02.12.15.

Troms og Finnmark friomsorgskontor satte i 2014 inn mye ressurser for å nå ut til personer som ikke hadde søkt innen fristens utløp. Dette ga ikke noen merkbar økning i antall saker. I styringsgruppemøte 10.02.15 var det enighet om at dette arbeidet kunne tones *noe* ned, men at det fortsatt skulle være fleksibilitet og utøvelse av skjønn før saker ble returnert til regionen for innkalling til fengsel. Det har også i 2015 blitt satt inn en del ressurser på å spore opp botlagte som ikke responderer på utsendt informasjonsskriv innen svarfristen. Lokal prosjektleder opplyser at resultatet av dette arbeidet har vært beskjedent. Med bakgrunn i at søkerandelen anses som tilfredsstillende, og at arbeidet gir liten uttelling, bør det vurderes om ressursbruken til dette formålet kan tones ytterligere ned.

Vi har ikke tall på hvor mange søknader som har kommet fra innsatte som gjennomfører fengselsstraff, men lokal prosjektleder antyder at det er få. Dette kan skyldes at det er få innsatte innenfor målgruppen i fengslene, at innsatte synes det er greit å gjøre opp for seg ved å fortsette noen dager i fengsel eller at det er mangelfull informasjon om bøteteneste til innsatte og ansatte i fengslene.

Tromsø fengsel opplyser at de har gode rutiner når det gjelder informasjon om bøtetenesten. I tillegg til at det er delt ut brosjyrer om bøteteneste i fengslet, er det rutiner på at kontaktbetjent og tilbakeføringskoordinator orienterer aktuelle botlagte om ordningen. Det registreres i KOMPIS at slik informasjon er gitt. Fengslet informerer Troms og Finnmark friomsorgskontor om aktuelle kandidater. Som nevnt tidligere i rapporten var det kun to personer som var aktuelle for bøteteneste som gjennomførte bøtesoning i Tromsø fengsel i 2015.

Det anbefales at ordningen med bøteteneste gjøres bedre kjent for innsatte og ansatte også utenfor Tromsø fengsel. Det sitter trolig botlagte i andre fengsler som skal bosette seg i Troms fylke etter løslatelse og som kan være aktuelle for bøteteneste. Flere foreslåtte tiltak vedrørende generell informasjon om bøteteneste fremgår av referat fra møte i styringsgruppa 10.02.15, men har ikke blitt fulgt opp. Dette bør prioriteres, da det også vil være nyttig med tanke på en eventuell utvidelse av ordningen. Tiltakene gjelder:

- KDI lager en fane på www.kriminalomsorgen.no hvor bøteteneste omtales.
- KDI publiserer informasjon på intranett – informasjon til ansatte.
- Friomsorgskontoret sender ut informasjonsbrosjyrer til fengslene i region nord og eventuelt andre fengsler, herunder Bredtveit.

Det er nylig opprettet en utslusingsjournal i KOMPIS, der samtaler med domfelte om muligheter for å søke om straffegjennomføring utenfor fengsel etter straffegjennomføringsloven §§ 12 og 16 skal registreres. Her bør det også registreres hvorvidt innsatte med bøter som er i målgruppen er informert om muligheten for å søke om bøteteneste.

På KRUS blir aspirantene orientert om ordningen med bøteteneste i forbindelse med undervisning i juridiske fag. I tillegg arrangerer etter- og videreutdanningsavdelingen kurs om utslusing, der bøteteneste blir berørt.

5.4 Konsekvenser bøtjetjenesten har for straffegjennomføring i samfunnet

Bøtjetjenestens arbeidsledere administrerte 364 timer med domfelte på samfunnsstraff og 140 timer med domfelte under straffegjennomføring med elektronisk kontroll (EK) i 2015. Antall timer har økt siden 2014, da det ble administrert hhv. 275 og 60 timer. Innføring av bøtjetjeneste har således vært positiv med tanke på samarbeid internt på friomsorgskontoret. Så lenge det er ledig kapasitet hos bøtjetjenesten, anses et slikt samarbeid som en effektiv ressursutnyttelse.

Styringsgruppen har foreslått at man ser nærmere på muligheter for samarbeid med Tromsø fengsel, ved at man benytter ansatte i bøtjetjenesten til å aktivisere innsatte i fengslet. Troms og Finnmark friomsorgskontor og Tromsø fengsel skal utarbeide en prosjektskisse rundt dette. Ved ledig kapasitet kan dette være en effektiv ressursutnyttelse og et gunstig bidrag til straffegjennomføringens innhold.

Bøtjetjenesten ser per i dag ut til å ha nok oppdragsgivere. Dersom det skulle bli mangel på oppdrag bør det være mulig at botlagte utfører oppdrag som er etablert for samfunnsstraffdømte eller EK. Avtaler som inngås med kommuner og frivillige organisasjoner bør kunne relateres til alle typer straffegjennomføring i samfunnet. Det bør også vurderes hvorvidt ansatte på EK ved behov kan gjennomføre noe av kontrollen overfor de som er sysselsatt på bøtjetjeneste.

5.5 Utfordringer ved bruk av rusmidler, manglende oppmøte og ruskontroll

Studien viser at det er en økende andel rusmisbrukere som gjennomfører bøtjetjeneste. Dette krever ekstra ressurser fra friomsorgen i form av oppfølging på arbeidsplassen og kan være utfordrende ved at de ikke møter til avtalt tid eller møter beruset slik at de planlagte timene må utsettes.

Når botlagte ikke møter til avtalt tid, krever det ekstra ressurser og går på bekostning av andre botlagte som venter på å bli arbeidsplassert. Det kan være begrenset med plasser hos en oppdragsgiver, og planlagte timer settes opp med utgangspunkt i hvor det er ledig kapasitet. Det blir også uforutsigbart for oppdragsgiverne når de ikke vet om arbeidet blir utført som planlagt.

Konsekvenser ved unnlatt oppmøte

Friomsorgen har vært svært tålmodig i enkelte saker, og bruker mye tid på å få botlagte gjennom straffegjennomføringen. Denne tålmodigheten berømmes av de botlagte, men det er også positivt at friomsorgen har vært noe strengere enn tidligere, og omgjort saker der botlagte har gjort seg utilgjengelig over lengre tid. Selv om det er ønskelig at flest mulig fullfører bøtjetjenesten, gir dette en signaleffekt om at det er grenser for hva som aksepteres når det gjelder gjennomføringen. En noe strengere praksis sparer friomsorgen for bruk av ekstra ressurser og usikkerhet om hvorvidt klienten møter eller ikke.

Et spørsmål er imidlertid hvilke konsekvenser det får for botlagte når saken omgjøres og returneres til regionen. Av de sju sakene som ble returnert til regionen grunnet brudd, viser KOMPIS at det bare er to som har gjennomført bøtesoning i 2015 eller 2016. En av sakene

ble avsluttet i samråd med politiet. To av de har ikke møtt etter innkalling til bøtesoning. Politiet prioriterer ikke pågrepelse av bøtesonere som ikke møter. Dessuten risikerer botlagte å bli avvist fra fengslet dersom det ikke er ledig kapasitet. De siste to ble avsluttet av fengslene kort tid etter at saken ble mottatt, grunnet foreldelse. Det betyr at fengslene har lagt til grunn foreldelsesfristen i straffeloven § 97, jf. § 55. Etter straffeloven § 97 tredje ledd løper ingen foreldelsesfrist når fullbyrding av straffen er påbegynt. Et *forsøk* på fullbyrding har derimot ikke avbrytende virkning.²¹ Det er en rimelig tolkning at foreldelsesfristen avbrytes når bøtetjeneste påbegynnes, men at den fortsetter å løpe hvis bøtetjenesten avsluttes og botlagte fortsatt står registrert med uoppgjorte bøter. Det vil si at en eventuell avslutning av bøtetjenesten grunnet brudd, kan medføre at bøkene foreldes innen botlagte påbegynner den subsidiære fengselsstraffen. For å unngå at bøkene foreldes er det viktig at kriminalomsorgen innkaller raskt til gjennomføring av subsidiær fengselsstraff. Det vil imidlertid ikke ha noen betydning hvis botlagte unnlater å møte. Da vil foreldelsesfristen uansett løpe. Ovennevnte viser at det i praksis kan få lite konsekvenser for botlagte om de bryter vilkårene for bøtetjeneste.

Det synes noe tilfeldig hvordan bruddsaker blir registrert i KOMPIS. Av de sju iverksatte sakene hvor bøtetjenesten ble avsluttet grunnet manglende oppmøte, er to registrert som «brudd», tre som «avslag», en som «trukket» og en som «innvilgelse omgjort». Disse sakene er tilsynelatende like, og det er ingen grunn til at det skal registreres forskjellig. Omgjørings sakene er i realiteten å anse som bruddsaker, da botlagte ikke møter til avtalt tid. Når sakene registreres med forskjellige koder viser statistikken i KOMPIS ikke korrekt bilde av antall brudd. I følge lokal prosjektleder skyldes avvik i registrering ved brudd manglende definering av brudd, trukket søknad etc. Friomsorgen er i dialog med KDI vedrørende begrepsbruk. Det anbefales at det gjøres en nærmere avklaring rundt begrepsbruk, slik at det blir en ensartet registrering i KOMPIS.

Ruskontroll

Den foreslåtte endring i straffegjennomføringsloven vil medføre at det ikke er noen tvil om hjemmelsgrunnlaget for å foreta ruskontroll. Utåndingsprøver har en preventiv effekt ved at friomsorgen markerer at man ikke kan komme alkoholpåvirket på jobb. Samtidig kan det være bekreftelse på at botlagte faktisk er alkoholpåvirket ved usikkerhet. Nytteverdien ved å ta urinprøver, så lenge man ikke får et sikkert svar på prøven umiddelbart, er usikker. Slike prøver vil først og fremst være aktuelle som bevis i saken hvis botlagte gjentatte ganger møter beruset på jobb uten å innrømme det, og bøtetjenesten som følge av dette blir avsluttet. Selv om det ikke anses å være behov for å foreta hyppige urinprøver av botlagte, bør det likevel innføres rutiner for hvor og hvordan disse skal tas, og hvem som skal gjøre det. Dersom arbeidslederne tillegges denne oppgaven må man sørge for at disse får tilstrekkelig opplæring.

---

²¹ Andenæs (2004) SIDE 553.

5.6 Datasystemet

Det tok noe tid før kriminalomsorgens datasystem var tilpasset bøtetenesten. Friomsorgen er i jevnlig dialog med KDI om hvordan IKT-systemet fungerer og det vurderes fortløpende behov for endring.

Friomsorgen har imidlertid utfordringer med å få registrert avlyste arbeidsøkter og videre avregning av de ulike krav. Dette fungerer ikke optimalt, og skaper en del merarbeid når bøtetenesten ikke gjennomføres fullt ut. Forholdet er rapportert til KDI.

I tillegg er det noen systemfeil som må rettes av spesialister fra Proventus (programansvarlig). Dette er svært kostnadskrevende, og friomsorgen har slått seg til ro med at de må leve med systemfeilene så lenge bøtetenesten ikke er besluttet landsdekkende.

5.7 Arbeidsledernes funksjon

Studien viser at arbeidslederne fungerer godt, men at systemet er sårbart når det bare er to personer som følger opp de botlagte. Dette merkes spesielt ved sykdom. Dersom begge skulle bli syke samtidig vil bøtetenesten stoppe helt opp. Det vil derfor være nyttig om man lærer opp noen vikarer som kan steppe inn ved sykdom, eller at man får en ordning der ansatte på EK kan følge opp personer i bøtetenesten ved behov.

Arbeidslederne har en god dialog med botlagte, og arbeidslederne legger stor vekt på å behandle botlagte med respekt for å oppnå tillit. Dette anses som en forutsetning for at bøtetenesten skal fungere. Spørreundersøkelsen viser også at botlagte er godt fornøyd med samarbeidet med friomsorgen. Flere fremhever at de har god kommunikasjon og blir behandlet med respekt.

Det anses videre som en forutsetning at arbeidslederne har bakgrunn som håndverkere. Det gjør det lettere å finne aktuelle oppdragsgivere, vurdere botlagte til egnet arbeid, følge dem opp underveis, vite hva som må kjøpes inn av utstyr samt vedlikeholde maskinparken.

5.8 Oppsummering og anbefalinger

En sammenfatning av undersøkelsen viser at det i 2015 ble totalt innvilget 36 søknader om bøteteneste. Av 35 avsluttede saker var det 23 som gjennomførte bøtetenesten fullt ut, derav tre kvinner, som utførte samfunnsnyttig tjeneste utenfor fengsel i stedet for subsidiær fengselsstraff. De øvrige avsluttet bøtetenesten grunnet foreldelse av bøtene (2), frivillig overføring til fengsel (1), delvis betaling av bøtene (2), og manglende oppmøte (7). 654 døgn fengelsplasser ble frigitt, og man har unngått bruk av gjeldsfengsel og eventuell sosial diskriminering. Resultatene så langt er positive og det anbefales en videreføring og utvidelse av prosjektet.

Troms og Finnmark friomsorgskontor har siden 2014 kommet godt i gang med bøtetenesten. De har inngått avtaler med en rekke oppdragsgivere som har et bredt spekter med samfunnsnyttig tjeneste å tilby de botlagte. Det er også etablert gode rutiner med å sysselsette personer på samfunnsstraff og EK når det er ledig kapasitet. Samtidig er det et relativt

begrenset antall deltakere, og vanskelig å generalisere, men undersøkelsen gir likevel et godt bilde av implementeringen.

Botlagte er jevnt over godt fornøyd med gjennomføring av bøteteneste og synes det er en positiv måte å gjøre opp for seg på. Samtidig er det en utfordring at botlagte ikke møter til avtalt tid, og at det krever ekstra ressurser og går på bekostning av andre botlagte. På den annen side er alle som gjennomfører bøtetenesten godt fornøyd med samarbeidet med friomsorgen. Samme gode tilbakemeldinger ble gitt i 2014.

- *Med bakgrunn i ovennevnte anbefales det at pilotprosjektet fortsetter i Troms fylke. I tillegg anbefales det at pilotprosjektet utvides til flere fylker og eventuelt til en eller flere byer, som gir et større søkergrunnlag og hvor man kan administrere flere timer bøteteneste innenfor et mindre geografisk område. På den måten kan man få testet ut en annen type organisering innenfor friomsorgskontoret og erfare eventuelle stordriftsfordeler.*

Denne evalueringsrapporten synliggjør også noen viktige forhold som bør vurderes for å bedre driften av bøtetenesten:

- *Det bør vurderes om arbeidet med å nå ut til personer som ikke har søkt innen fristens utløp kan tones ytterligere ned.*
- *Bøtetenesten bør gjøres bedre kjent for innsatte og ansatte generelt i kriminalomsorgen, herunder informasjon på www.kriminalomsorgen.no og intranettet.*
- *Bøtetenesten bør være et ekstra punkt under den nyopprettede utslusingsjournalen i KOMPIS.*
- *Samarbeid på tvers av bøteteneste og gjennomføring av samfunnsstraff og hjemmesoning med elektronisk kontroll bør gå begge veier, slik at alle avtaler som inngås med frivillige organisasjoner kan relateres til alle typer straffegjennomføring i samfunnet.*
- *Ved brudd på bøtetenesten anbefales det at kriminalomsorgen innkaller botlagte raskt til gjennomføring av subsidiær fengselsstraff.*
- *Det anbefales at det gjøres en nærmere avklaring rundt begrepsbruk slik at det blir en ensartet registrering i KOMPIS.*
- *Det anbefales at det innføres rutiner for hvor og hvordan urinprøver skal utføres, og at det gis nødvendig opplæring til dem som skal utføre dem.*
- *For at ordningen skal bli mindre sårbar anbefales det at det læres opp vikarer som settes inn ved sykdom og at ansatte på EK kan bidra ved behov.*

6. KILDER OG LITTERATUR

Andenær, Johs: *Alminnelig strafferett* 5. utgave ved M. Matningsdal og G.F Rieber-Mohn (Oslo 2004).

Brev 06.07.15 fra Kriminalomsorgsdirektoratet til Justis- og beredskapsdepartementet: *Bøteteneste – forventet målgruppe som resultat av straffeloven 2005*

Høringsnotat (juni 2015) fra Justis- og beredskapsdepartementet: *I Omorganisering av kriminalomsorgen II Endringer i straffegjennomføringsloven mv. (endringer som følge av omorganisering av kriminalomsorgen, inngangskontroll, brevveksling mv.)*

Meld St.12 (2014-2015): *Utviklingsplan for kapasitet i kriminalomsorgen*

Prop. 105 L (2015-2016): *Endringer i straffegjennomføringsloven mv. (omorganisering av kriminalomsorgen m.m).*

Prop. 93 L (2010-2011): *Endringer i straffegjennomføringsloven mv. (bøteteneste som alternativ til fengsel hvis boten ikke betales)*

Referat fra møte i styringsgruppa for bøtetenesten 2. desember 2015.

Referat fra møte i styringsgruppa for bøtetenesten 10. februar 2015.

Rapport 30.06.14 fra Kriminalomsorgsdirektoratet: *Rapport - bøteteneste som pilotprosjekt i Troms fylke.*

Stortingsmelding nr. 37 (2007-2008) *Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn.*

Storvik, Birgitte (2015) *Evalueringsrapport Bøteteneste som alternativ til subsidiær fengselsstraff når boten ikke betales – Pilotprosjekt i Troms fylke*

Straffegjennomføringsloven, LOV-2001-05-18-21. (2014) Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2001-05-18-21>

Straffeloven, LOV-1905-05-20-28. (2014). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28?q=straffeloven>

Straffeprosessloven, LOV-1981-05-22-25. (2014). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-05-22-25?q=straffeprosess>

Utkast til forskrift og retningslinjer for bøteteneste (oversendt fra KDI til Justis- og beredskapsdepartementet høsten 2014. Ikke fastsatt).

VEDLEGG

1. Forespørsel om deltakelse i evalueringsprosjekt – informasjon.
2. Spørreskjema til botlagte.

Forespørsel om deltakelse i evalueringsprosjektet

«Bøteteneste som alternativ til subsidiær fengselsstraff hvis boten ikke betales»

Bøteteneste ble innført som et prøveprosjekt i Troms fylke 1. januar 2014. Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS) v/Birgitte L. Storvik har fått i oppdrag av Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) å evaluere prosjektet for å vurdere om det bør utvides til hele landet. Prosjektet er avhengig av tilbakemeldingene dine for å evaluere og utvikle tiltaket. Alle som gjennomfører bøteteneste vil bli forespurt om å delta i undersøkelsen.

Svar på spørsmålene og kryss av for påstandene på de neste sidene. I det siste spørsmålet (spørsmål 21) kan du også skrive inn dine kommentarer eller synspunkter om du har mer på hjertet.

Det er frivillig å svare på skjemaet, og du kan hoppe over spørsmål du ikke ønsker å svare på. Du gir samtykke til å være med i undersøkelsen ved å sende inn skjemaet. Alle opplysningene vil bli behandlet på en slik måte at de ikke kan knyttes til deg som person. Opplysningene vil bli oppbevart på en forsvarlig måte. Forskningsprosjektet skal etter planen avsluttes innen 31.12.2016. Da vil spørreskjemaene bli makulert.

Utfylt skjema legges i vedlagte konvolutt og leveres til din arbeidsleder. Arbeidsleder sørger for at konvolutten sendes uåpnet til Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS) v/Birgitte L. Storvik.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datateneste AS.

Tusen takk for hjelpen!

OBS! Ikke skriv navn på skjemaet.

Vennlig hilsen

Birgitte L. Storvik
v/Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS)
Solheimsgata 21
2000 Lillestrøm

Kvalitetsmåling av bøtetjeneste

Opplysninger om deg under straffegjennomføringen:

1. Kjønn: 1. ☐ Mann 2. ☐ Kvinne	2. Hvor gammel er du? (Skriv hvor gammel du er)
3. Høyest fullført utdanning: 1. ☐ Grunnskole 2. ☐ Videregående 3. ☐ Høyskole 4. ☐ Universitetsgrad 5. ☐ Yrkesfaglig fagbrev 4. ☐ Ikke fullført grunnskole 5. ☐ Annet, spesifiser _____	4. Yrkesstatus: 1. ☐ Går på skole 2. ☐ I arbeid 3. ☐ På trygd eller atfering 4. ☐ Arbeidsledig 5. ☐ Arbeider deltid 4. ☐ Mottar sosialhjelp 5. ☐ Annet, spesifiser _____
5. Hva er du botlagt for? (Skriv hva du er botlagt for)	6. Hvor stor er boten? (Skriv størrelsen på boten)
7. Har du betalt deler av boten? 1. ☐ Nei 2. ☐ Ja, før påbegynt bøtesoning 3. ☐ Ja, etter påbegynt bøtesoning	8. Bøtetjenesten: Fastsatt timetall: _____ Fastsatt gjennomføringstid: _____

Informasjon du har fått om muligheter for bøtetjeneste:

9. Hvor fikk du først informasjon om muligheten for bøtetjeneste? 1. ☐ Av advokat 2. ☐ I retten 3. ☐ I brev fra kriminalomsorgen 4. ☐ Av en som har gjennomført tidligere 5. ☐ I fengsel 6. ☐ Andre, spesifiser _____
10. Hvor fornøyd var du med informasjon om innholdet i bøtetjenesten og hva som var forventet av deg? 1. ☐ Veldig fornøyd 2. ☐ Fornøyd 3. ☐ Litt fornøyd 4. ☐ Ikke fornøyd Eventuell kommentar:

Innholdet i straffegjennomføringen:

11. Hvordan har du gjennomført de pålagte timene bøteteneste?

- 1. Samfunnsnyttig tjeneste
- 2. Annet, spesifiser _____

12. Hvilke tiltak har du hatt kontakt med under straffegjennomføringen?

- 1. NAV trygd
- 2. NAV arbeid
- 3. Frivillig organisasjon, spesifiser _____
- 4. Økonomirådgiver
- 5. Andre tiltak, spesifiser _____
- 6. Har ikke hatt kontakt med andre tiltak

Dine oppfatninger:

13. Hvor fornøyd er du med gjennomføringen av bøtetenesten?

- 1. Veldig fornøyd
- 2. Fornøyd
- 3. Litt fornøyd
- 4. Ikke fornøyd

Utfyll gjerne med følgende:

Hva var positivt?

Hva var negativt?

14. Hvilke tiltak har vært viktigst for deg?

15. Dersom du selv kunne velge, hvilke tilbud burde du hatt under gjennomføringen?

16. Hvor fornøyd er du med samarbeidet med friomsorgen under straffegjennomføringen?

- 1. Veldig fornøyd
- 2. Fornøyd
- 3. Litt fornøyd
- 4. Ikke fornøyd

Eventuell kommentar:

17. Ta stilling til påstanden nedenfor og kryss av for riktig svar:

Jeg synes bøtStraff har vært krevende å gjennomføre:

1. Helt enig
2. Delvis enig
3. Helt uenig

Eventuell kommentar:

18. Vil du anbefale andre å søke om bØtetjeneste?

1. Ja
2. Nei

19. Har bØtesoning vært med på å endre situasjonen din?

1. Ja
2. Nei

20. Har du tro på et liv uten kriminalitet de neste fem årene?

1. Ja
2. Nei

21. Eventuelle kommentarer hvis det er noe spesielt du har lyst til å trekke frem:

Tusen takk for at du tok deg tid til å fylle ut dette skjemaet!